

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1943 kl. 11 f. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående tjänstebrevsrätt för lantbruksmöten och de för dessas organisation utsedda fullmäktige.

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 70, har friherre *Beck-Friis* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte bevilja lantbruksmöten och de för dessas organisation utsedda fullmäktige rätt till tjänstebrevsförsändelser.

I andra kammaren har väckts en likalydande motion, nr 88.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen I: 70.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från *Utreddning.* generalpoststyrelsen, lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Generalpoststyrelsen erinrar till en början om, att Kungl. Maj:t den 7 mars 1913 medgivit, att bestyrelsen för 22:a allmänna svenska lantbruksmötet i Stockholm år 1916 finge för postförsändelser i ärenden rörande mötet begagna tjänstefrimärken och tjänstebrevkort, samt förklarar, att belöpande postavgifter för ifrågavarande försändelser skulle gäldas av de till bestyrelsens förfogande ställda medel i den ordning, som vore bestämd beträffande försändelser från de myndigheter, som hade att själva erlagga ersättning för sin tjänstepost. Även tidigare lantbruksmöten hade erhållit motsvarande medgivande under enahanda villkor. Det 22:a lantbruksmötet blev emellertid uppskjutet att i stället hållas i Göteborg 1923. Sedan förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser från och med den 1 juli samma år avskaffat tjänstefrimärken och tjänstebrevkort med föreskrift att ersättning till postverket i stället skulle erläggas efter viss procent å postverkets frankoteckensuppbörd och att särskilt procenttal skulle fastställas för vart och ett av de affärsdrivande verken samt för riksbanken, vilka institutioner hade att erlagga ersättning för sin tjänstepost av omhänderhavda medel, medan postavgifterna för övriga tjänstebrevsberättigade skulle erläggas av statskontoret efter ett beräknat gemensamt procenttal, avtog Kungl. Maj:t den 28 januari 1921 framställning om rätt för sistnämnda möte att postavgifterna måtte gäldas av allmänna medel. En framställning om tjänstebrevsrätt för lantbruksmötet i Stockholm 1930 lämnades den 1 augusti 1924 utan bifall, liksom ytterligare en ansökning i dylikt syfte. Såväl lantbruksmötet i Stockholm 1930 som lantbruksmötet på Axvall 1935 använde sig emellertid av tjänstebrevsrätt utan att ha erhållit tillstånd därtill. Kommissariatet för allmänna distriktslantbruksmötet i Norrköping år 1942 hade även begagnat sig av tjänstebrevsrätt. Efter anmälan av postmästaren vid postkontoret i Norrköping

1 förklarade generalpoststyrelsen den 11 juni 1942, att mötet icke ägde begagna tjänstebrevsrätt.

Generalpoststyrelsen framhåller därjämte följande:

»Under den tid, som porto för tjänsteförsändelser utgjordes med tjänstefrimärken, mötte inga svårigheter för postverket att med ledning av kvitton å utlämnade tjänstefrimärken eller uppgifter i postbok avkräva lantbruksmötena ersättning för deras postavgifter. Med nu tillämpade grunder för utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser kan uppgift om mötenas postavgifter icke erhållas. Framställningar om tjänstebrevsrätt för mötena efter tjänstefrimärkenas avskaffande ha också avslagits av Kungl. Maj:t. Frågan om omfattningen av tjänstebrevsrätten har också därefter varit föremål för ingående prövning. Efter en på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställd utredning rörande tjänstebrevsrättens omfattning och utnyttjande hade statskontoret och generalpoststyrelsen i yttrande den 22 juni 1925 såsom sin åsikt uttalat, att tjänstebrevsrätt blott borde åtnjutas av — förutom ämbetsverk och myndigheter — anstalter och institutioner, som avsåge allmänna ändamål av den betydelse, att desamma ansetts böra helt tillgodose genom statsverkets försorg. I enlighet med denna uppfattning föreslogo ämbetsverken indragning av tjänstebrevsrätten för flertalet icke statliga anstalter och organisationer, som tidigare beviljats sådan rätt. Tjänstebrevsrätt ansågs ej heller böra tillerkännas kommittéer eller utredningar av mera tillfällig karaktär, även om dessa fullgjorde rent statliga uppgifter. I statsverkspropositionen till 1932 års riksdag, sjätte huvudtiteln, punkt 55 (sid. 159 och följande), lämnades en närmare redogörelse för frågans tidigare behandling. Vederbörande departementschef förklarade sig i detta sammanhang beredd tillstyrka en reglering i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets och generalpoststyrelsens förslag. Vid behandlingen i riksdagen av anslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser förekom, jämväl i anslutning till i ärendet väckta motioner, debatt om indragningsförslaget. Såväl vederbörande utskott som riksdagen anslöt sig dock till departementschefens uttalade uppfattning, att en revision av tjänstebrevsrätten vore påkallad.

Någon indragning av tjänstebrevsrätt, som beviljats tidigare, då mindre stränga principer tillämpats, kom visserligen icke till stånd i detta sammanhang, men, såvitt generalpoststyrelsen kunnat finna, har Kungl. Maj:t såväl vid prövning av då föreliggande ansökningar om tjänstebrevsrätt — bl. a. den förut nämnda framställningen om dylik rätt för 23:e allmänna svenska lantbruksmötet och dess tjänstemän — som av sedermera inkomna ansökningar om dylik rätt i huvudsak följt den principståndpunkt, som ovan angivits.

Det förtjänade också framhållas att riksdagens år 1942 församlade revisorer uttalat, att tjänstebrevsrätten bör förbehållas de statliga myndigheterna.

I det nu föreliggande fallet måste både ur principiell synpunkt och med hänsyn till de praktiska konsekvenserna hänsyn tagas till att fråga är om en tillfällig administrationsapparat. Även om fråga vore om en uppgift, som helt bekostades av statsmedel, borde på grund härav tjänstebrevsrätt icke komma i fråga. Vidare torde den post, som avsåndes för lantbruksmötenas räkning, i stor omfattning utgöras av propaganda för mötena och sålunda vara av den art, att den med hänsyn till innehållet i Kungl. Maj:ts cirkulär den 30 juni 1932 (nr 360) till samtliga tjänstebrevsberättigade angående åtgärder för begränsning av statsverkets kostnader för tjänstebrev och dylika försändelser icke bör sändas som tjänstepost från en icke statlig institution. Något sakligt skäl att beträffande det statsunderstöd, som lämnas lantbruksmötena, göra en åtskillnad

mellan kostnaden för postbefordran och övriga utgifter torde icke heller kunna andragas.

Under hänvisning till vad sålunda anförts finner generalpoststyrelsen sig icke kunna tillstyrka, att tjänstebrevsrätt beviljas lantbruksmöten och de för dessas organisation utsedda fullmäktige.»

Lantbruksstyrelsen omförmäler, att hushållningssällskapens ombud efter förslag av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott år 1942 gjort framställning till Kungl. Maj:t om tjänstebrevsrätt för allmänna svenska lantbruksmöten samt att lantbruksstyrelsen i ett häröver avgivet utlåtande instämt i syftemålet med framställningen.

Lantbruksstyrelsen anför vidare bland annat följande:

»De allmänna svenska lantbruksmötena äro enligt 1 § kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 211) en hushållningssällskapens gemensamma angelägenhet, varjämte beslutanderätten rörande mötenas organisation utövas av ovannämnda fullmäktige, vilka utses av hushållningssällskapen. Lantbruksstyrelsen kan därför icke finna något skäl, varför icke ifrågavarande fullmäktige borde — i likhet med hushållningssällskapen och hushållningssällskapens ombud — få åtnjuta tjänstebrevsrätt. Lika litet kan styrelsen finna skäl för att tjänstebrevsrätt icke skulle få nyttjas för ifrågavarande lantbruksmötenas behov. Lantbruksstyrelsen vill erinra därom, att, därest liknande möte anordnas av ett enskilt hushållningssällskap, för detta mötes behov hushållningssällskapet tjänstebrevsrätt utan vidare torde få användas. Styrelsen vill slutligen framhålla, att mötena anordnas med anlitande av statsbidrag och att, därest tjänstebrevsrätt icke skulle få användas för mötena, behovet av statsbidrag för mötena bleve väsentligt större än statsmakterna hittills beräknat.

Under återopande av vad ovan anförts förordar lantbruksstyrelsen, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte bevilja tjänstebrevsrätt åt hushållningssällskapens fullmäktige för allmänna svenska lantbruksmöten ävensom åt bestyrrelse för sådant möte.»

Statskontoret anför följande:

»Statskontoret vill erinra, att redan vid tidigare tillfällen framställning gjorts om tjänstebrevsrätt för de allmänna lantbruksmötena, men att de tre sista av dessa framställningar — avseende 22 och 23 lantbruksmötena — av Kungl. Maj:t genom beslut den 28 januari 1921, den 1 augusti 1924 och den 30 juni 1932 funnits icke böra föranleda till någon åtgärd. Då det sistnämnda beslutet meddelades, hade riksdagen haft tillfälle att yttra sig över ett av Kungl. Maj:t i 1932 års statsverksproposition framlagt förslag till reglering av tjänstebrevsrätten. Förslaget innebar i stort sett, att sådan rätt borde tillkomma allenast statliga myndigheter jämte sådana anstalter och institutioner, som avsåge ändamål av den betydelse, att de funnes böra helt tillgodoses genom anslag av statsmedel. Mot dessa grunder hade riksdagen intet att erinra. Lantbruksmötena, vilka i förhållande till hushållningssällskapen torde vara att betrakta såsom fristående organisationer, bekostades emellertid endast delvis av statsmedel. Uppmärksammas borde vidare, att riksdagens år 1942 församlade revisorer förordat, att tjänstebrevsrätten skulle begränsas till statliga myndigheter. En utredning rörande detta spörsmål torde vara att förvänta inom den närmaste framtiden. Under nu angivna förhållanden måste enligt statskontorets mening ett bifall till motionen möta starka principiella betänkligheter. Framhållas må även att, då organisationsarbetet för ett lantbruksmöte — vilket arbete enligt vad som i motionen anføres vore synnerligen vidlyftigt — i betydande utsträck-

ning torde vara av propagandakarakter, en eventuell tjänstebrevsrätt för lantbruksmötena — med hänsyn till föreskrifterna i Kungl. Maj:ts cikulär nr 360/1932 — endast delvis torde kunna utnyttjas för mötesförberedelserna.

På grund av det ovan anförda avstyrkte statskontoret den utvidgning av tjänstebrevsrätten, som i motionen föreslagits.»

Utskottet har under hand erfarit, att den ovan omförmälda av hushållnings-sällskapens ombud gjorda framställningen ännu är beroende på Kungl. Maj:ts prövning i samband med ett antal liknande ärenden.

För egen del får utskottet anförda följande.

Utskottet.

I överensstämmelse med de synpunkter, varåt riksdagen och dess revisorer givit uttryck, senast år 1942, har tjänstebrevsrätt på senare tid förbehållits institutioner, vilkas utgifter helt bestridas av det allmänna. Att ett antal institutioner, vilka blott erhålla begränsat bidrag till sina arbetsuppgifter, ännu hava kvar en tidigare beviljad sådan rättighet och ej frångagits densamma torde ej kunna anföras som tillräcklig grund för tilldelande av nya rättigheter av ifrågavarande slag. Utskottet anser sig därför förhindrat tillstyrka motionen.

Av lantbruksstyrelsen har emellertid värdet och betydelsen av de allmänna lantbruksmötena vitsordats. I den mån bidrag från annat håll ej kan anskaffas för att möjliggöra deras avhållande synes därför statsbidrag i en eller annan form vara motiverat. Sådant har ock tidigare beviljats i form av anslag under nionde huvudtiteln i riksstaten och senast har för kommande budgetår föreslagits ett bidrag om 20.000 kronor (statsv. prop. IX h. t. punkt 118). Därest ej detta anslag jämte de medel, som i övrigt kunna stå till lantbruksmötenas förfogande, skulle förslå jämväl till täckande av nödiga postavgifter, förefaller det utskottet lämpligare om en i förhållande härtill avpassad förhöjning av anslaget utverkades. I nu förevarande sammanhang kan emellertid frågan om anskaffande av medel härtill icke komma under riksdagens prövning.

Under återopande av innehållet i generalpoststyrelsens och statskontorets utlåtanden och av vad utskottet i övrigt här ovan anför, får utskottet hemställa,

att här ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1943.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heiman, Anders Andersson, Emil Petersson, Näsström,* fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Ljungdahl*.